

Spojenecká cvičení — významný prostředek výchovy k vlastenectví a socialistickému internacionalismu

Vlastenecká a internacionální výchova vojáků, upevňování jednoty států socialistického společenství bylo a zůstane úkolem prvořadě důležitosti. Socialistické státy a jejich armády mají zájem na vzájemném bratrském přátelství. Jen v jednotě, jen při pevném dodržování zásad vlastenectví a internacionalismu mohou zabezpečit svůj úspěšný rozvoj a účinně čelit imperialistickým silám. Proto péče o rozvíjení bratrských vzájemných vztahů mezi socialistickými státy, o upevnění přátelství pracujících, mládeže i příslušníků ozbrojených sil a jejich internacionální výchovu je životně důležitým úkolem současnosti.

Politiku vlastenectví, internacionalismu, bratrství mezi zeměmi socialistického společenství a solidarity s pracujícími celého světa přesvědčivě potvrdil XXVII. sjezd KSSS. Přijal dalekosáhlá strategická usnesení zaměřená na zdokonalování socialismu, dal mocný impuls další revoluční renesanci všech sfér společenského bytí v SSSR i v ostatních socialistických státech. Hlavním politickým výsledkem XXVII. sjezdu KSSS, XVII. sjezdu KSČ a sjezdů ostatních bratrských stran je přijatá a schválená linie vnitřní a zahraniční politiky bratrských stran, linie směřující k přestavbě a k urychlení sociálně ekonomického rozvoje SSSR, ČSSR a ostatních socialistických zemí a k upevnění míru na Zemi.

Rozvíjet vlasteneckou a internacionální výchovu v ČSLA je základní povinnost

všech velitelů, stranických a svazáckých organizací. Účinnost této výchovy je do značné míry závislá na komplexnosti, s jakou je na vědomí lidí působeno, ale i na přesvědčivosti a opravdovosti, s jakou vychovatelé k vojákům přistupují. Spojenecká cvičení jsou v tomto případě jedinečnou příležitostí k rozvíjení všech forem politické a ideologické práce směřující k upevnění vlasteneckého a internacionálního vědomí příslušníků Československé lidové armády. V systému internacionální výchovy v ČSLA zaujímají přední místo spojenecká cvičení armád členských států Varšavské smlouvy. Jsou charakteristická různým rozmachem, zaměřením, významem, účastí cvičících vojsk a bojové techniky.

Za dobu trvání Varšavské smlouvy se významně změnila periodičnost a měřítka společných cvičení. Ve druhé polovině padesátých let se spojenecká cvičení organizovala v podstatě za účasti dvou bratrských armád, v šedesátých letech se jich již zpravidla zúčastňovala vojska čtyř až pěti spojeneckých armád. První cvičení většinou nepřekračovala rámec taktických, velitelsko-štábních cvičení a ukázkových zaměstnání. Byla charakteristická relativně nízkými počty cvičících vojsk a jejich cílem zpravidla bylo osvojit si nové poznatky organizace a vedení bojové činnosti za předpokládaného použití zbraní hromadného ničení. Cvičící vojska jednotlivých národních armád se teprve seznamovala s příslušníky jiných národních armád, při-

slušným teritoriím cvičení a obyvatelstvem hostitelského státu.

K takovým akcím lze např. zařadit velitelsko-štabní cvičení v terénu s pojítky, které se konalo v červenci 1955 na území NDR a v oblasti severozápadních Čech. Zúčastnily se ho štáby vojsk ČSLA a Skupiny sovětských vojsk v NDR. Dalším takovým cvičením bylo spojenecké dvoustupňové velitelsko-štabní cvičení v terénu s pojítky, které se konalo ve dnech 20. až 31. srpna 1958 v západních oblastech Sovětského svazu za účasti velitelů a štábů Sovětské armády a ČSLA k prověření některých otázek počátečního období války. V neposlední řadě lze uvést i velitelské dvoustupňové cvičení velení ČSLA, které se konalo v dubnu 1959 na území Československa za řízení spojeného velení ozbrojených sil států Varšavské smlouvy. Cvičení bylo zaměřeno na rozšíření znalostí generálů a důstojníků z organizace a vedení bojů a operací za oboustranného použití jaderných zbraní.

Od počátku šedesátých let velení spojených ozbrojených sil členských států Varšavské smlouvy začalo organizovat velitelsko-štabní cvičení operačně strategických měřítek, kombinovaná cvičení se společnou účastí pozemních vojsk, letectva, námořnictva a vojsk protivzdušné obrany jednotlivých členských států Varšavské smlouvy. Do některých období cvičení se již postupně zapojovaly i jednotky Pohraniční stráže a Lidových milicí. Prostorový rozmach, doba trvání, účast cvičících vojsk, přítomnost bojové a zabezpečovací techniky se několikanásobně zvětšily. Procvicovaly se především otázky vyplývající ze společných vojenskodoktrinárních úkolů. V úzké souvislosti s tím se začaly připravovat i nové, náročnější úkoly stranickopolitické práce při spojeneckých cvičeních. Stranickopolitická práce byla obohacena o řadu nových, doposud nepoužívaných, pestřejších forem. Její účinnost byla znásobena působením na širokou občanskou veřejnost na teritoriu cvičení. Organizovaly se početné mítinky, besedy, výměny delegací a řada dalších podobných forem setkání jak mezi jednotlivými cvičícími národními armádami, tak i mezi zástupci cvičících vojsk a občanskými, mládežnickými, stranickými, hospodářskými i politickými funkcionáři teritoria, kde probíhalo cvičení. Nebylo zvláštností, že cvičení byli přítomni nejvyšší státní a straníční představitelé státu, na jejichž území se cvičení konalo.

Mezi charakteristická spojenecká cvičení tohoto období lze uvést operační veli-

telsko-štabní cvičení Bouře konané ve dnech 27. září až 10. října 1961, za účasti velitelů, štábů a jednotek pozemních, leteckých, výsadkových a námořních sil NLA NDR, PLA, ČSLA a Sovětské armády. V září 1962 na území NDR a ČSSR probíhalo spojenecké cvičení Vitr jednotek a štábů Sovětské armády, NLA NDR a ČSLA. Cílem cvičení bylo zdokonalit součinnost zúčastněných armád pro vedení boje v obtížném horském a zaslepeném terénu v podmínkách počátečního období války. Spojeneckého cvičení Kvarteto se poprvé zúčastnily pozemní a letecké jednotky protivzdušné obrany čtyř spojeneckých armád — Sovětské armády, MLA, PLA a ČSLA. Ve dnech 16.—22. října 1965 probíhalo cvičení bratrských armád Sovětského svazu, NDR, PLR a ČSSR Říjnová bouře na území Německé demokratické republiky. Ve dnech 20.—25. září 1966 probíhalo v jižních oblastech Čech a Moravy společné cvičení vojsk a štábů pozemních a leteckých sil Sovětské armády, MLA, NLA NDR a ozbrojených sil ČSSR pod názvem Vltava. Uvedená cvičení rok od roku co do svého rozsahu a počtu zúčastněných vojsk překonávala předchozí. Nebyla ničím neobvyklým, nýbrž logickým vyústěním předchozích cvičení a ráznou odpovědí na rozsáhlá cvičení pravděpodobného nepřítele.

Ve dnech 12.—18. října 1970 se konalo na území NDR společné cvičení Bratrství ve zbrani. Tohoto cvičení se poprvé zúčastnily štáby a vojska pozemních a leteckých sil všech členských států Varšavské smlouvy. Do té doby největší spojenecké cvičení, zaměřené na odrazení agrese a přechod do útoku, násilný přechod vodních překážek a kombinované vzdušné a námořní operace prohloubilo poznatky v taktice, operačním umění a významně přispělo k dalšímu sjednocení způsobů přípravy a řízení spojeneckých vojsk. Spojenecké cvičení Bratrství ve zbrani v roce 1970 zahrnovalo důležité období internacionální vojenské spolupráce bratrských armád v šedesátých letech a zároveň zahájilo kvalitativně nové období spojeneckých cvičení, která se konala v sedmdesátých letech a v první polovině osmdesátých let. Toto cvičení je také charakteristické tím, že prakticky svým obsahem a zaměřením ukončilo důležité období spojeneckých cvičení představovaných např. cvičením Vesna-69, cvičením vojsk VPVS Varšavské smlouvy Zenit-69, spojeneckým cvičením Odra-Nisa-69, vojenskými manévry Dvina-70, spojeneckým cvičením Taran-70, spojeneckým operačním dvoustupňovým velitelsko-štabním cvičením Neutron-70 a celou řadou dalších, která v období let 1969

až 1970 plnila společně s odbornými vojenskými úkoly i významné internacionální poslání. Napomohla upevnit internacionální svazky mezi bratrskými armádami a lidem socialistického Československa i ostatních socialistických států.

Postupně s růstem znalostí a zkušeností velitelů a štábů z organizace a konání společných cvičení bratrských armád, rostla měřítka takovýchto cvičení, zdokonalovala se metodika jejich uskutečňování a zvyšovala se jejich efektivnost. Pro sedmdesátá a první polovinu osmdesátých let jsou charakteristická společná cvičení:

- operačně strategická, velitelsko-štábní cvičení typu Spojuz,
- operační a operačně taktická typu Bratrství ve zbraní a Štít,
- taktická cvičení s vojsky,
- cvičení druhů ozbrojených sil (PVOS, letectva, námořnictva),
- cvičení druhů vojsk (spojovacího, železničního),
- cvičení orgánů týlu.

Operačně strategická, velitelsko-štábní cvičení typu Spojuz probíhala v letech 1973 až 1984 za účasti štábu spojených ozbrojených sil, generálních (hlavních) štábů spojeneckých armád a operačních štábů pozemních vojsk, vojsk PVOS, letectva a štábů vojenského námořnictva. Základním úkolem těchto cvičení bylo procvičování otázek vedení společné bojové činnosti druhů ozbrojených sil a druhů vojsk, zdokonalování činnosti vyšších štábů bratrských armád a prohlubování součinnosti mezi nimi.

Nejvyšší formou společné přípravy spojeneckých armád k odrazení nepřátelské agrese jsou operační a operačně taktická cvičení, která v sobě organicky zahrnují všechny druhy bojové přípravy, potřebné k úspěšnému vedení boje a operace. Takových cvičení se společně účastní všichni nebo většina bratrských armád. Spolu s nimi cvičí velitelé a štáby, útvary a svazky spojeneckých armád různých druhů ozbrojených sil a druhů vojsk.

Komplexní cvičení umožňují dosahovat současně několika učebních cílů. Zejména zvyšovat úroveň operační, taktické a polní přípravy velitelů a štábů současně na 2 až 3 stupních velení, dále umožňují zkvalitňovat a nacházet nové způsoby součinnosti mezi štáby a vojsky jednotlivých spojeneckých armád a v neposlední řadě dosahovat jednoty názorů na použití vojsk a bojové techniky při plnění různých úkolů.

Taková cvičení výrazně přispívají k upevnění bojového přátelství a ke zvyšování

internacionální odpovědnosti všech účastníků. Na tom se podílejí účinné formy internacionální výchovy vojáků včetně kulturní výchovné činnosti. Např. v průběhu cvičení Štít-72 uskutečnily soubory zúčastněných armád 74 koncertů, jež shlédly desítky tisíc občanů ČSSR. Mítinky bojové družby, přátelská setkání v závodech a společné kulturní akce charakterizují internacionální atmosféru jednotlivých cvičení.

Spojenecké armády se pravidelně zúčastňují také společných taktických cvičení, při kterých otázky bojové a politické přípravy procvičují zpravidla útvary a svazky 2 až 3 sousedících bratrských armád. Jsou to především cvičení typu Družba, která se od roku 1970 každoročně organizují na území ČSSR. Pravidelně se jich účastní příslušníci ČSLA, Střední skupiny sovětských vojsk a případně i MLA.

Tato a všechna ostatní společná cvičení jsou příkladem realizace principů socialistického internacionalismu ve vzájemných vztazích bratrských zemí a jejich ozbrojených sil. Cvičení se konají na území všech členských států Varšavské smlouvy, řídí je ministři obran těchto států, hlavní velitel spojených ozbrojených sil, popřípadě další vysocí vojenská představitelé armád bratrských zemí. To ještě více zvýrazňuje rovnoprávnost všech účastníků Varšavské smlouvy, jejich vzájemnou důvěru a bratrské vztahy.

Spojenecká cvičení umožňují v praxi prověřit mnohé teoretické úvahy, vypracovat společné názory na principy a charakter vedení bojové činnosti v podmínkách současné války. Na cvičeních jsou prověřovány nové typy soudobé bojové techniky, kterou jsou vyzbrojeny bratrské armády.

Společná cvičení jsou náročnou školou polní, letecké a námořní přípravy vojsk a loďstev. Umožňují vypracovávat neefektivnější způsoby bojové činnosti. Spojené velení a štáb spojených ozbrojených sil hluboce analyzuje závěry spojeneckých cvičení, zobecňuje získané zkušenosti a rozpracovávají doporučení k jejich zařazení do praktické činnosti vojsk. To umožňuje nadále zdokonalovat bojovou a operační přípravu příslušníků spojeneckých armád.

Společná cvičení bratrských armád jsou významná i pro získávání zkušeností z práce a spolupráce politických orgánů těchto armád v průběhu bojové činnosti vojsk. Politické orgány spojeneckých armád nepovažují spojenecká cvičení pouze za dobrou internacionální školu bojové přípravy, ale také za důležitý prostředek internacio-

nální výchovy vojáků a pracujících socialistických států.

Rozvoj vlastenecké a internacionální výchovy tvoří základní složku ideově politického působení při přípravě a v průběhu každodenního spojeneckého cvičení. V této oblasti bylo již vykonáno velmi mnoho. Od roku 1955, kdy se uskutečnilo prvé spojenecké cvičení, došlo k podstatnému obohacení všech forem a metod spolupráce mezi bratrskými armádami. Tento proces neustále pokračuje a dále se rozvíjí. V jeho průběhu se získávají další a další zkušenosti, které pak napomáhají zkvalitňovat celkové ideové působení. Do těchto zkušeností svým podílem přispívá každý svazek a útvar ČSLA, který se cvičení zúčastní.

Komunistické strany a vlády členských států Varšavské smlouvy kladou velký význam na společná cvičení, která upevňují bojové soudružství bratrských armád, zvyšují jejich bojeschopnost a bojovou pohotovost.

Spojenecká cvičení shodně potvrzují prospěšnost mnohostranných forem a komplexního pojetí ideové výchovné práce. Kromě osvědčených forem, jakými jsou přednášky a semináře k aktuálním otázkám, vystoupení agitátorů s využitím speciálně připravených materiálů apod., plní důležitou úlohu rovněž výměna zkušeností mezi specialisty, veliteli a politickými pracovníky a příslušníky štábů všech stupňů. K dalšímu prohlubování citů přátelství a sounáležitosti příznivě napomáhají také výměny upomínkových předmětů mezi účastníky cvičení. Již řadu let se při velkých cvičeních vydávají společné tiskoviny, zejména polní noviny.

Cvičení objektivně vyvolávají zvýšené úsilí a atmosféru soutěžení mezi bojovými přáteli. Tato činnost na každém konkrétním úseku práce přispívá k upevňování společné bojové síly socialistických armád. Přitom zvyšování bojeschopnosti spojeneckých armád nepokračuje pouze cestou nezbytného poskytování vlastních zkušeností, ale také následováním příkladu bojových přátel.

Společná činnost zaměřená na vlasteneck-

kou a internacionální výchovu se neustále zdokonaluje, pozvedává na vyšší stupeň. Hluběji se studují zákonitosti historického vývoje socialistických národů a jejich armád, jasněji se ukazují názorné příklady jejich slílicí jednoty, nerozborného bojového svazku. Těsné přátelské styky se vyvinuly mezi vojáky sovětských vojsk dočasně rozmístěných na území NDR, MLR, PLR a ČSSR s příslušnými armád těchto zemí.

Např. mezi Střední skupinou sovětských vojsk a Československou lidovou armádou se v posledních letech praktikuje pravidelná vzájemná, časově omezená výměna vojenských jednotek. V roce 1979 přibližně 20 sovětských motostřeleckých, tankových a dělostřeleckých jednotek absolvovalo společný výcvik v ČSLA a stejný počet jednotek Československé lidové armády se cvičilo u útvarů Střední skupiny sovětských vojsk.

Praxe ukazuje, že tyto nové formy internacionální československo-sovětské bojové spolupráce představují ty nejširší možnosti pro získání konkrétních zkušeností z organizace a vedení bojové a politické přípravy. To umožňuje dlouhodobost a plánovitost, které u obou armád respektuje proces přípravy vojsk.

Sovětské vojáky často navštěvují českoslovenští straničtí a státní činitelé, zasloužilí účastníci revolučního hnutí, pracovníci ze závodů, umělci a spisovatelé. Na oplátku zase na pozvání československých vojenských a občanských orgánů přicházejí na návštěvu k vojenským útvarům ČSLA a našim pracovním kolektivům sovětsští vojáci. To velmi přispívá k upevňování bojového soudružství ozbrojených sil a národů socialistických zemí.

Velitelé, politické orgány, stranické a mládežnické organizace spojeneckých armád tak přispívají k výchově svých příslušníků v duchu vlasteneckých a internacionálních tradic, k věrnosti revolučním idejím, k neustálé pohotovosti bránit před útokem imperialistických agresorů jak svou vlast, tak i ostatní státy socialistického společenství.